

Jarosław Korpysa

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Katedra Mikroekonomii
jarek@korpysa.pl

DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNA MIKROPRZEDSIĘBIORSTW WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Streszczenie: Podstawowym celem artykułu jest analiza działalności innowacyjnej mikroprzedsiębiorstw. Realizacja niniejszego celu zdeterminowała strukturę tekstu. W części teoretycznej zostały zaprezentowane najważniejsze teorie związane z innowacyjnością jako atrybutem przedsiębiorczego funkcjonowania mikrofirmy. W szczególności dokonano analizy schumpeterowskiej koncepcji tworzenia innowacji jako zdolności przedsiębiorcy do dostrzeżenia i wykorzystania szans przedsiębiorczych. Powyższe rozważania stały się podstawą do zaprezentowania wyników własnych badań przeprowadzonych wśród 124 mikroprzedsiębiorców w 2014 r. w województwie zachodniopomorskim.

Słowa kluczowe: innowacyjność, przedsiębiorczość, mikroprzedsiębiorstwa.

Wprowadzenie

Działalność innowacyjna przedsiębiorstw należy do najważniejszych współczesnych nurtów badawczych nad przedsiębiorczością. Wynika to głównie z faktu, iż dzięki stworzeniu i wdrożeniu nowych rozwiązań przedsiębiorstwo w sposób bardziej efektywny wykorzystuje dostępne czynniki wytwórcze, co w konsekwencji skutkuje wzrostem produktywności i osiągnięciem trwałej przewagi konkurencyjnej. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że stworzenie i wdrożenie innowacji nie jest możliwe bez przedsiębiorczego innowatora, który dostrzega i wykorzystuje możliwości rynkowe, jak również w sposób kreatywny i twórczy wykorzystuje wiedzę i doświadczenie. W takim rozumieniu tworzenie innowacji jest istotne dla wszystkich przedsiębiorstw, w tym szczególnie dla mi-

kroprzedsiębiorstw, które stanowią ponad 95% ogółu funkcjonujących w Polsce przedsiębiorstw i zatrudniają 37,9% wszystkich pracujących w przedsiębiorstwach [*Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób...*, 2014; *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce...*, 2015].

Powyższe zależności zdeterminowały główny cel opracowania, którym jest przeprowadzenie analizy działalności innowacyjnej mikroprzedsiębiorstw. W pierwszej części artykułu zostaną przedstawione najważniejsze rozważania teoretyczne dotyczące analizowanej problematyki. Rozważania te będą stanowić podstawę do prezentacji w części empirycznej własnych badań przeprowadzonych w 2014 r. wśród mikroprzedsiębiorstw.

1. Innowacyjność przedsiębiorstw

Współczesna literatura charakteryzuje działalność innowacyjną przedsiębiorstw m.in. jako twórcze rozpoznanie i wykorzystanie przez przedsiębiorcę możliwości przedsiębiorczych, które odzwierciedlone są w ulepszeniu lub też tworzeniu nowych produktów, usług, procesów, rozwiązań w organizacji, czy też rozwoju i doskonaleniu infrastruktury związanej z gromadzeniem, przetwarzaniem i udostępnianiem informacji [de Brentani, Kleinschmidt i Salomo, 2010, s. 143-160; Wolak-Tuzimek, 2010, s. 865]. W takim ujęciu podejście to zbieżne jest z schumpeterowską koncepcją przedsiębiorczości. Według Schumpetera przedsiębiorca jest innowatorem kreującym nowe lub ulepszone rozwiązania, które charakteryzują się celowością i praktycznym zastosowaniem, radykalną modyfikacją stosowanych uprzednio procesów oraz zerwaniem z dotychczasową istniejącą w danej organizacji rutyną [Galindo i Méndez-Picazo, 2013, s. 501-514]. Istotne znaczenie w tym względzie mają innowacje produktowe, nowe procesy technologiczne oraz nowe formy organizacji i zarządzania. Dzięki nim przedsiębiorstwo na rynku może osiągnąć istotną przewagę konkurencyjną. W tym miejscu należy mieć także na uwadze, iż Schumpeter tworzenie innowacji przypisywał w znacznie mierze dużym przedsiębiorstwom [Matusiak, Stawasz i Jewtuchowicz, 2001]. Głównie wynikało to z procesu kreatywnej akumulacji wiedzy, która powstawała w wyniku prowadzonych przez duży podmiot gospodarczy własnych prac badawczo-rozwojowych wymagających wysokich nakładów finansowych i odpowiednich warunków technicznych. Dopiero Kirchhoff na początku lat 90. ubiegłego stulecia wskazał, iż małe przedsiębiorstwa mogą być kreatorami innowacji [Kirchhoff, 1994; Kirchhoff, Linton i Walsh, 2013, s. 159-166]. Tym samym wyróżnił cztery podstawowe grupy małych podmiotów tworzących in-

nowacje, tj.: przedsiębiorstwa „rdzeń ekonomiczny”, przedsiębiorstwa „ambitne”, przedsiębiorstwa „wspaniałe”, przedsiębiorstwa „ograniczonego rozwoju”. Pierwsza grupa przedsiębiorstw charakteryzuje się wprowadzeniem innowacji tylko na początku działalności, zaś w późniejszym okresie funkcjonowania na rynku właściciele firm nie dążą ani do wprowadzania nowych rozwiązań, ani także do zwiększania rozmiarów firmy. Kolejna grupa – przedsiębiorstwa „ambitne” to podmioty, które implementują innowacje tylko na początku działalności, lecz przedsiębiorcy, w odróżnieniu od przedsiębiorstw zaliczanych do grupy „rdzeń ekonomiczny”, dążą do wzrostu rozmiarów funkcjonowania, głównie poprzez wzrost zatrudnienia, wzrost sprzedaży, wzrost liczby oferowanych produktów i usług. Następną grupą przedsiębiorstw to podmioty „o ograniczonym wzroście”, charakteryzujące się tworzeniem innowacji technicznych przez cały okres funkcjonowania, przy czym przedsiębiorcy nie dążą do osiągnięcia wzrostu i rozwoju przedsiębiorstwa. Ostatnią zaś grupę stanowią podmioty „wspaniałe”, które przez cały okres działalności tworzą i wdrażają innowacje i tym samym odnotowują dynamiczny wzrost i rozwój [Kirchhoff, Linton i Walsh, 2013, s. 159-166].

Bez względu na wielkość podmiotów tworzących innowacje, ważnym źródłem kreowania nowych rozwiązań jest dostrzeżenie i wykorzystywanie przez przedsiębiorcę możliwości przedsiębiorczych, które Shane i Venkataraman utożsamiają z możliwościami biznesowymi [Shane i Venkataraman, 2000, s. 217-226]. Tym samym, jak podkreśla Kirzner, rolą każdego przedsiębiorcy jest zidentyfikowanie dzięki tzw. wyczuleniu i posiadanym zdolnościom odkrywczym możliwości biznesowych, ocenienie ich pod kątem urynkowienia i prawdopodobieństwa uzyskania zyskowności, a następnie ich urealnienie [Yu, 2001, s. 50]. Podejście to zbieżne jest z schumpeterowską triadą innowacji procesowej, w której innowacja stanowi proces generowania nowych rozwiązań warunkujących zmianę funkcjonowania przedsiębiorstwa. W takim ujęciu proces kreowania innowacji obejmuje następujące etapy:

- generowanie wiedzy,
- konceptualizację pomysłu,
- optymalizowanie,
- wdrożenie innowacji [Baruk, 2011, s. 113-127].

W pierwszej fazie procesu kreowania innowacji istotną rolę jest gromadzenie przez przedsiębiorcę wiedzy i doświadczenia. Możliwe jest to m.in. dzięki kształceniu ustawicznemu pracowników i przedsiębiorcy, zachęcaniu pracowników do dzielenia się pomysłami, pozyskiwaniu wiedzy z literatury branżowej, internetu, konferencji, prowadzeniu badań i analiz dotyczących aktualnych potrzeb rynkowych.

W efekcie powyższych działań w organizacji zachodzi proces transformacji wiedzy niejawnej (cichej) w wiedzę formalną, co jest tożsame z konceptualizacją wiedzy. Dzięki temu przedsiębiorca tworzy pomysły w zakresie kreowania innowacyjnych rozwiązań. Pomysły te w kolejnym etapie, tj. w fazie optymalizacji, poddawane są weryfikacji pod kątem ich urzeczywistnienia. W tym względzie istotna jest ocena możliwości przystosowania struktury organizacyjnej, informacyjnej, procedur w danej organizacji na potrzeby wdrażania innowacji przy jednoczesnym zapewnieniu finansowania dla realizacji przedsięwzięć i ocenie zyskowności prowadzonych działań. W ostatniej fazie procesu tworzenia innowacji zostaje stworzony prototyp innowacyjnego rozwiązania, który po wprowadzeniu niezbędnych modyfikacji zostaje urealniony.

Mając na względzie powyższe zależności należy stwierdzić, iż innowacja jest wynikiem przedsiębiorczego działania interesariuszy przedsiębiorstwa. Tym samym działalność innowacyjna jest składową orientacji przedsiębiorczej, która w literaturze przedmiotu jest definiowana jako strategia działania przedsiębiorczych firm charakteryzujących się dynamicznym wzrostem [Gaweł, 2013, s. 41]. Ponadto działalność innowacyjna jako element orientacji przedsiębiorczej wskazuje na zaangażowanie przedsiębiorstwa w kreatywne procesy tworzenia nowych rozwiązań, a także na tworzenie kultury innowacyjności opartej na otwartości na nowatorskie pomysły wszystkich interesariuszy firmy. W takim kontekście działalność innowacyjna nie tylko jest utożsamiana z schumpeterowską koncepcją twórczej destrukcji, lecz także z imitacją innowacji, co oznacza, iż innowacje nie muszą oznaczać tworzenia rozwiązań dotychczas nieznanymi, lecz istotne jest to, aby stanowiły nowe rozwiązania na rynku lub też dla danego przedsiębiorstwa [Alegre i Chiva, 2013, s. 491-507].

2. Metodologia badawcza. Charakterystyka badanych przedsiębiorstw

Badanie ankietowe przy wykorzystaniu techniki CATI zostało przeprowadzone w sierpniu 2014 r. wśród 124 właścicieli (przedsiębiorców) mikroprzedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województwa zachodniopomorskiego. Wybór obszaru badawczego został zdeterminowany przez fakt, iż region Pomorza Zachodniego w porównaniu do pozostałych województw ma największy udział funkcjonujących mikroprzedsiębiorstw w liczbie ogółem podmiotów funkcjonujących w regionie (96,3%). Ponadto jest drugim po województwie mazowieckim regionem z największą liczbą działających przedsiębiorstw przypadających na 10 tys. mieszkańców (1279 przedsiębiorstw). Ważnym kryterium

doboru było także to, iż dotychczasowe doświadczenia badawcze autora w województwie zachodniopomorskim zapewniały szerszą perspektywę badawczą, dając również większe prawdopodobieństwo uzyskania zgody na udział w badaniach mikroprzedsiębiorstw.

Dokonując charakterystyki badanej populacji należy stwierdzić, iż najczęściej były to przedsiębiorstwa działające na rynku 5 lat i dłużej (60%). Niewielki odsetek firm funkcjonował do 2 lat (sumaryczny odsetek 8%).

Tabela 1. Charakterystyka badanych mikroprzedsiębiorstw

Długość funkcjonowania w latach	Liczba	Procent	Dominujący profil	Liczba	Procent
1	4	3%	handlowy	22	18%
2	6	5%	usługowy	92	74%
3	23	19%	produkcyjny	10	8%
4	16	13%	Liczba zatrudnionych	Liczba	Procent
5 i więcej	75	60%	0	54	44%
Forma prawna	Liczba	Procent	1 do 3	37	30%
Jednoosobowa działalność	98	79%	4 do 6	16	13%
Spółka jawna	3	2%	7 do 9	17	14%
Spółka cywilna	10	8%	Wielkość rocznych przychodów	Liczba	Procent
Spółka z o.o.	9	7%	do 100 tys.	64	52%
Spółka komandytowo-akcyjna	4	3%	101-500 tys.	27	22%
Obszar działania	Liczba	Procent	501 tys.-1 mln	17	14%
Rynek lokalny	47	38%	3,1 mln-5 mln	4	3%
Rynek regionalny	46	37%	powyżej 5 mln	12	10%
Rynek krajowy	22	18%			
Rynek międzynarodowy	9	7%			

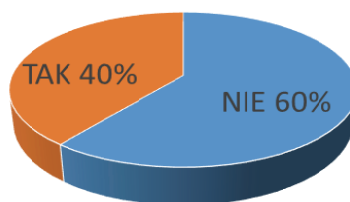
Źródło: Na podstawie przeprowadzonych badań.

Biorąc pod uwagę dominujący profil działalności, można zaobserwować, iż trzy czwarte badanej populacji działało w sektorze usługowym, zaś co piąty podmiot w sektorze handlowym. Najmniej firm funkcjonowało w sektorze produkcyjnym (8%). Ponadto, analizując obszar działania badanych firm należy stwierdzić, iż najwięcej przedsiębiorstw funkcjonowało na rynku lokalnym

(38%) i regionalnym (37%), a najmniej na rynku międzynarodowym (7%) i krajowym (18%). Warto także zauważyć, iż zdecydowana większość firm to firmy jednoosobowe prowadzące działalność gospodarczą (79%). W dalszej kolejności były następujące formy prawne: spółka cywilna (8%), spółka z o.o. (7%), spółka komandytowo-akcyjna (3%) oraz spółka jawna (2%). Oceniając strukturę zatrudnienia przedsiębiorstw, można stwierdzić, iż 44% mikroprzedsiębiorstw nie zatrudniało pracowników, zaś 30% zadeklarowało zatrudnienie mieszczące się w przedziale od 1 do 3 pracowników. Tym samym najmniej firm zatrudniało 4 i więcej pracowników. Należy także nadmienić, iż większość badanych podmiotów (52%) osiągała roczne przychody na poziomie do 100 tys. zł, zaś najmniej przedsiębiorców wskazało na roczne obroty powyżej 1 mln zł (13%).

3. Wyniki badań

W celu zdiagnozowania działalności innowacyjnej wśród mikroprzedsiębiorstw w pierwszej kolejności poproszono przedsiębiorców o udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące tego, czy firma w ostatnich trzech latach stworzyła i wdrożyła innowacje. Szczegółowe wyniki prezentuje rys. 1.

Rys. 1. Działalność innowacyjna mikroprzedsiębiorstw w latach 2012-2104

Źródło: Na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie z otrzymanymi rezultatami należy stwierdzić, iż większość badanych mikroprzedsiębiorstw (60%) zadeklarowała brak tworzenia i wdrożenia w ciągu ostatnich trzech lat innowacji. Natomiast 40% firm tworzyło i wdrożyło nowe rozwiązania. Biorąc pod uwagę poszczególne kryteria podziału badanej zbiorowości, można zaobserwować, iż zazwyczaj tworzyły innowacje firmy, które zatrudniały minimum 4 pracowników i działały na rynku 3 i 4 lata. Przy czym wśród firm, które nie podejmowały działalności innowacyjnej, dominowały przedsiębiorstwa, które nie zatrudniały osób oraz działały minimum 5 lat. W tym miejscu należy dodać, iż wśród najczęstszych przyczyn braku podejmowania działalności innowacyjnej podmioty wymieniały: brak wymagań rynkowych

(56%), wysokie koszty tworzenia i wdrożenia innowacji (43%), brak środków finansowych (41%) oraz brak możliwości ich pozyskania (38%).

W kolejnym etapie badania poproszono przedsiębiorców innowacyjnych podmiotów o określenie rodzaju stworzonej i wprowadzonej innowacji. W pytaniu tym respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź. Uzyskane rezultaty prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Rodzaj tworzonej innowacji

Rodzaj innowacji	Liczba	Procent
Produktowa (rozwoj nowego produktu lub usługi)	58	47%
Procesowa (zmiana procesu wytwarzania lub świadczenia usług)	50	40%
Marketingowa (zmiana w procesie sprzedaży i dystrybucji oferowanych produktów i usług)	17	13%
Organizacyjna (zmiana w sposobie funkcjonowania przedsiębiorstwa, zmiana organizacji pracy, organizacji zarządzania)	17	13%

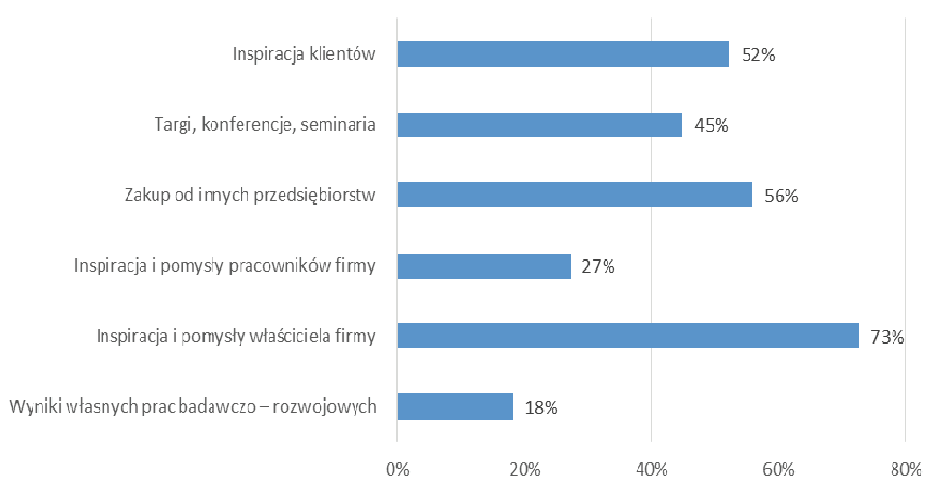
Źródło: Na podstawie przeprowadzonych badań.

Najwięcej przedsiębiorstw stworzyło i wdrożyło innowacje produktowe (47%) oraz procesowe (40%), przy czym najmniej marketingowe (13%) i organizacyjne (13%). Ponadto, biorąc pod uwagę poszczególne kryteria podziału badanej populacji, zaobserwowano, iż znacznie częściej innowacje procesowe tworzone były przez firmy działające głównie na rynku lokalnym, zaś produktowe na rynku regionalnym i krajowym. Natomiast analizując strukturę odpowiedzi według osób zatrudnionych należy stwierdzić, iż najczęściej innowacje produktowe tworzyły firmy niezatrudniające żadnego pracownika, zaś procesowe były najczęściej tworzone przez firmy zatrudniające od 1 do 6 pracowników. W przypadku innowacji organizacyjnych oraz marketingowych nie zaobserwowano istotnych zróżnicowań dla poszczególnych kryteriów podziału badanej zbiorowości.

W prowadzonym badaniu postanowiono także dokonać analizy źródeł tworzenia i wdrożenia innowacji (rys. 2).

Wśród dominujących źródeł tworzenia i wdrożenia innowacji najczęściej były wymieniane inspiracje i pomysły właściciela firmy (73%), zakup od innych przedsiębiorstw oraz inspiracja klientów (52%). Najmniejsza ilość wskazań dotyczyła następujących odpowiedzi: wyniki własnych prac badawczo-rozwojowych (18%) oraz inspiracja i pomysły pracowników firmy (27%). W tym miejscu należy podkreślić, iż bez względu na podział kryterium badanej populacji struktura odpowiedzi na to pytanie wśród przedsiębiorstw była podobna. Jednocześnie poproszono respondentów o określenie głównych przyczyn w zakresie wyboru poszczególnych źródeł tworzenia innowacji. Przedsiębiorstwa, które w procesie tworzenia innowacji bazowały na inspiracji oraz pomysłach właściciela firmy,

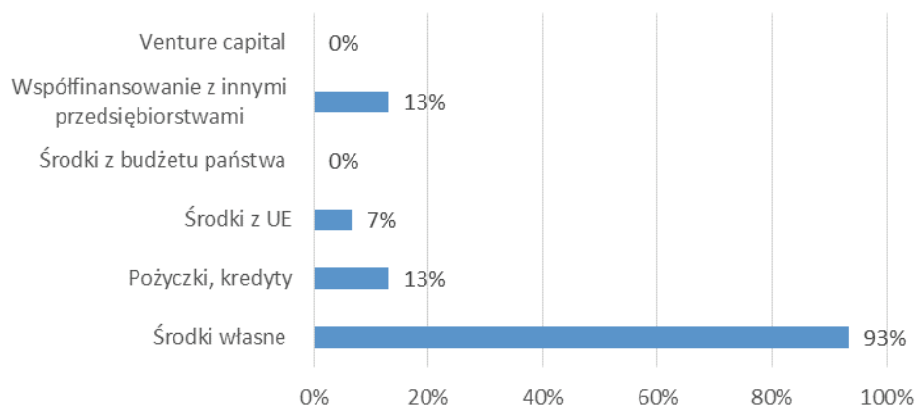
wśród głównych motywów wykorzystania tego źródła w procesie kreowania nowych rozwiązań wymieniały najczęściej niższy koszt, niż w przypadku zakupu od innych przedsiębiorstw oraz większy wpływ przedsiębiorców na tworzenie innowacji. W przypadku kolejnego źródła, jakim był zakup innowacji od innych przedsiębiorstw, dominowały odpowiedzi, iż przedsiębiorstwa wołały kupić sprawdzone rozwiązanie, które kosztowały mniej, niż wyniosłby koszt ich wytworzenia. Natomiast dla źródła inspiracja klientów dominowała odpowiedź: wymagania rynkowe.

Rys. 2. Motywy działalności innowacyjnej

Źródło: Na podstawie przeprowadzonych badań.

Istotną częścią badania było także przeprowadzenie diagnozy w zakresie źródeł finansowania procesu tworzenia i wdrożenia innowacji (rys. 3) oraz średniego procenta rocznych przychodów (tabela 3), jaki był przeznaczony na podejmowanie działalności innowacyjnej w latach 2012- 2104. Należy w tym miejscu nadmienić, iż w przypadku źródeł finansowania innowacji przedsiębiorca mógł wyróżnić kilka źródeł.

Rys. 3. Źródła finansowania tworzenia i wdrożenia innowacji

Źródło: Na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie z otrzymanymi rezultatami dominującym źródłem finansowania tworzenia i wdrożenia innowacji były środki własne przedsiębiorstw (93%). Ponadto w niewielkim stopniu wykorzystywane były pożyczki i kredyty (13%), mechanizm współfinansowania z innymi przedsiębiorstwami (13%), czy też środki unijne (7%). W przypadku pozostałych wariantów odpowiedzi, to jest środki z budżetu państwa oraz *venture capital*, żadne z badanych przedsiębiorstw nie wskazało na to źródło finansowania tworzenia innowacji. Ciekawy natomiast jest fakt, iż z pożyczek i kredytów oraz funduszy unijnych korzystają tylko firmy działające na rynku do 3 lat, natomiast najczęściej współfinansują tworzenie innowacji z innymi przedsiębiorstwami podmioty działające na rynku 4 lata i więcej.

Dokonując oceny średniego procenta rocznych przychodów przeznaczonych na innowacje można zaobserwować, iż najczęściej mikroprzedsiębiorstwa działające w województwie zachodniopomorskim przeznaczały od 3% do 8%, przy czym najmniej powyżej 12% (patrz tabela 3).

Tabela 3. Średni roczny procent przychodów przeznaczanych na działalność innowacyjną

	Liczba firm	Procent
Mniej niż 3%	23	19%
Pomiędzy 3% a 5%	39	31%
Pomiędzy 5,1% a 8 %	39	31%
Pomiędzy 8,1% a 12%	15	12%
Więcej niż 12%	8	6%

Źródło: Na podstawie przeprowadzonych badań.

Analizując powyższą strukturę odpowiedzi według kryterium podziału badanej populacji, można zauważyć znaczne zróżnicowanie w przypadku dominującego profilu działalności oraz wielkości rocznych przychodów. Tym samym zaobserwowano, iż tylko mikroprzedsiębiorstwa działające w sektorze produkcyjnym przeznaczają na tworzenie innowacji więcej niż 12%, natomiast najmniej, to jest poniżej 3%, podmioty funkcjonujące w sektorze handlowym. Jednocześnie najwięcej podmiotów sektora usługowego przeznacza na tworzenie innowacji między 3% a 12%. W przypadku wielkości rocznych przychodów zauważono, iż wśród grupy przedsiębiorstw przeznaczającej na tworzenie innowacji do 5% przeważają podmioty osiągające roczne przychody do 500 tys., zaś w grupie podmiotów przeznaczającej od 5,1% do 8% dominują firmy o przychodach od 501 tys. do 1 mln zł. Natomiast w grupie firm przeznaczających więcej niż 12% rocznych przychodów dominują podmioty osiągające roczne przychody powyżej 5 mln zł.

Podsumowanie

Reasumując należy stwierdzić, iż działalność innowacyjna jest atrybutem przedsiębiorczości, który kształtuje możliwości rozwojowe podmiotów rynkowych. W takim ujęciu innowacja staje się źródłem wzrostu dla przedsiębiorstw. Tworzenie i kreowanie przez podmioty nowych rozwiązań nie tylko zapewnia im trwałość na rynku, ale również umożliwia osiągnięcie przewagi konkurencyjnej.

Mając na uwadze wyniki przeprowadzonych badań należy stwierdzić, iż większość funkcjonujących w województwie zachodniopomorskim mikroprzedsiębiorstw nie tworzy innowacji wskutek braku wymagań rynku oraz wysokich kosztów prowadzenia działalności innowacyjnej i braku możliwości finansowania wspomnianej działalności. Te zaś podmioty, które tworzą nowe rozwiązania, najczęściej kreują innowacje produktowe i procesowe, podkreślając jednocześnie, iż główną inspiracją dla tworzenia nowych rozwiązań są pomysły właściciela lub klientów firmy. Ponadto jako istotne źródło innowacji wyróżniają także zakup od innych przedsiębiorstw sprawdzonych innowacyjnych rozwiązań. Warto także nadmienić, iż niezależnie od źródeł tworzenia innowacji, w znaczniej mierze finansują tworzenie innowacji z własnych źródeł, przeznaczając na działalność innowacyjną maksymalnie do 8% rocznych przychodów.

Powyższe wyniki w zakresie ilości innowacyjnych mikroprzedsiębiorstw, a także rodzaju tworzonej innowacji mogą świadczyć o umocnieniu w przyszłości pozycji rynkowej analizowanego segmentu przedsiębiorstw. W tym miejscu

należy mieć na uwadze, iż w 2010 r. tylko 23% mikroprzedsiębiorstw tworzyło innowacje [Juchniewicz i Grzybowska, 2010]. Tym samym na przestrzeni ostatnich 4 lat w badanym województwie odnotowano wzrost (ponad 50%) wśród mikrofirm tworzących innowacje. Ponadto nie może dziwić fakt, iż przedsiębiorca-właściciel jest głównym innowatorem, gdyż wynika to z charakteru funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw, a także z małej liczby osób zatrudnionych w analizowanych podmiotach. Jednocześnie pewną przeszkodą w podniesieniu konkurencyjności badanych podmiotów może być wysoki udział finansowania działalności innowacyjnej ze środków własnych mikroprzedsiębiorstw. Może to zdeterminować w przyszłości mniejszą dynamikę wzrostu produktywności i być przyczyną utraty płynności finansowej mikroprzedsiębiorstw. Tym samym niezbędne jest podjęcie działań przez instytucje państwowe czy samorządowe w celu ułatwienia finansowania tworzenia innowacji przez mikroprzedsiębiorstwa przy jednoczesnej intensyfikacji działalności innowacyjnej mikrofirm.

Literatura

- Alegre J., Chiva R. (2013), *Linking Entrepreneurial Orientation and Firm Performance: The Role of Organizational Learning Capability and Innovation Performance*, „Journal of Small Business Management”, Vol. 51(4).
- Baruk J. (2011), *Wiedza w procesach tworzenia innowacji*, „Organizacja i Kierowanie”, nr (4).
- Brentani U. de, Kleinschmidt E.J., Salomo S. (2010), *Success in Global New Product Development: Impact of Strategy and the Behavioral Environment of the Firm*, „Journal of Product Innovation Management”, Vol. 27(2).
- Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2013 r.* (2015), GUS, Warszawa.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w 2013 r.* (2014), GUS, Warszawa.
- Galindo M.Á., Méndez-Picazo M.T. (2013), *Innovation, Entrepreneurship and Economic Growth*, „Management Decision”, Vol. 51(3).
- Gawęł A. (2013), *Proces przedsiębiorczy: tworzenie nowych przedsiębiorstw*, Difin, Warszawa.
- Juchniewicz M., Grzybowska B. (2010), *Innowacyjność mikroprzedsiębiorstw w Polsce*, PARP, Warszawa.
- Kirchhoff B.A. (1994), *Entrepreneurship and Dynamic Capitalism: The Economics of Business Firm Formation and Growth*, ABC-CLIO.
- Kirchhoff B.A., Linton J. D., Walsh S.T. (2013), *Neo-Marshallian Equilibrium versus Schumpeterian Creative Destruction: Its Impact on Business Research and Economic Policy*, „Journal of Small Business Management”, Vol. 51(2).

- Matusiak K.B., Stawasz E., Jewtuchowicz A. (2001), *Zewnętrzne determinanty rozwoju innowacyjnych firm*, Katedra Ekonomii UŁ, Łódź.
- Shane S., Venkataraman S. (2000), *The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research*, „Academy of Management Review”, Vol. 25(1).
- Wolak-Tuzimek A. (2010), *Determinanty rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, WN PWN, Warszawa.
- Yu T.F.L. (2001), *Entrepreneurial Alertness and Discovery*, „The Review of Austrian Economics”, Vol. 14(1).

INNOVATION ACTIVITIES OF MICROFIRMS IN WEST POMERANIA REGION – RESULTS OF SURVEY

Summary: The main aim of this article is to analyze innovation among micro-enterprises. In the first part of article was presented the most important theories associated with innovation as an attribute of entrepreneurial company. Theoretical considerations were the basis for presenting the empirical part of the results of own research conducted among micro-enterprises in West Pomerania Region. The research was conducted among 124 micro-enterprises in 2014.

Keywords: innovation. entrepreneurship, microfirms.